

**Evangelická teologická fakulta
Univerzita Karlova v Praze**

SEMINÁRNÍ PRÁCE

Uzdravení posedlého v Gerase (Mk 5,1 – 20)

Katedra filosofie a teologie

Předmět: TE259 Biblistika II.

Vyučující: Dr. Ing. Ladislav Heryán Th. D.

Letní semestr/2014

1. Úvod

K vypracování seminární práce mě inspirovala vzpomínka na praxi na Úřadu městské části Praha 1 oddělení sociální prevence. Měla jsem tu čest seznámit se zde s prací vedoucího oddělení a sociálního kurátora pana Pavla Pěnkavy. Jeho osobní přístup k práci s lidmi bez domova mě velmi ohromil. Způsob, jakým jedná s každým svým klientem jako s jakýmkoli jiným sobě rovným člověkem je velmi lidský a plný pokory. S nehraným respektem důstojně projevuje lidem v nouzi tolik důležité pochopení a úctu.

Stejně jako učení Ježíše Krista mohou být podobní lidé zdrojem inspirace, od kterých se jako budoucí pracovníci v sociální práci můžeme učit. Jako hlavní myšlenka mě napadlo položit si otázku, jak se stavěl sám Ježíš Kristus k lidem podobným těm, se kterými pracuje pan Pěnkava?

1.1 Vymezení tématu

Pro svou práci jsem si vybrala příběh, který se nachází v páté kapitole Markova evangelia (Mk 5,1-20). Záměrně jsem zvolila příběh Uzdravení posedlého v Gerase, protože mi svým vyprávěním nejvěrněji připomněl muže bez domova, se kterým jsem se na praxi u pana Pěnkavy osobně setkala. Muž, kterého jsem poznala, byl dlouhodobě závislý na alkoholu bez domova a sociálních vazeb ke své rodině a okolí. Přes zimu přebýval v hrobce, kde přespával i po celý prosinec, kdy jsem na praxi začala docházet.

Poselství Uzdravení posedlého v Gerase se skrývá ve vyprávění o zázraku, který činí Ježíš Kristus přemáhající zlo.

1.2 Cíl práce

Cílem práce je interpretovat text Uzdravení posedlého v Gerase a vyložit zázrak o uzdravení. Mou snahou je také přiblížit, jak se choval Ježíš Kristus k lidem tzv. posedlým, jak jim pomáhal zbavit se nečistého ducha v nich a jak lze rozumět pojmu posedlost ve vybraném příběhu.

Ke splnění cíle mi poslouží práce s textem Bible, konkrétně vyprávění evangelisty Marka o Uzdravení posedlého v Gerase. Vedle dodržení exegetických pravidel výkladu textu jsem k vyhotovení seminární práce využila příslušnou literaturu a dále získané poznatky aplikuji na dnešní dobu.

2. Text (Mk 5,1-20) a jeho vymezení

2.1 Text

1 Přijeli na protější břeh moře do krajiny gerasenské.

2 Sotva Ježíš vystoupil z lodi, vyšel proti němu z hrobů člověk posedlý nečistým duchem.

3 Ten bydlel v hrobech a nikdo ho nedokázal spoutat už ani řetězy.

4Často už ho spoutali okovy i řetězy, ale on řetězy ze sebe vždy strhal a okovy rozlámал. Nikdo neměl sílu ho zkrotit.

5A stále v noci i ve dne křičel mezi hroby a na horách a bil do sebe kamením.

6Když spatřil zdálky Ježíše, přiběhl, padl před ním na zem

7a hrozně křičel: „Co je ti po mně, Ježíši, synu Boha nejvyššího? Při Bohu tě zapřísahám, netrap mě!“

8Ježíš mu totiž řekl: „Duchu nečistý, vyjdi z toho člověka!“

9A zeptal se ho: „Jaké je tvé jméno?“ Odpověděl: „Mé jméno je ‚Legie‘, poněvadž je nás mnoho.“

10A velmi ho prosil, aby je neposílal pryč z té krajiny.

11Páslo se tam na svahu hory veliké stádo vepřů.

12Ti zlí duchové ho prosili: „Pošli nás, ať vejdemo do těch vepřů!“

13On jim to dovolil. Tu nečistí duchové vyšli z posedlého a vešli do vepřů; a stádo se hnalo střemhlav po srázu do moře a v moři se utopilo. Bylo jich na dva tisíce.

14Pasáci utekli a donesli o tom zprávu do města i do vesnic. Lidé se šli podívat, co se stalo.

15Přišli k Ježíšovi a spatřili toho posedlého, který míval množství zlých duchů, jak sedí oblečen a chová se rozumně; a zděsili se.

16Ti, kteří to viděli, vyprávěli jim o tom posedlém a také o vepřích, co se s nimi stalo.

17Tu počali prosit Ježíše, aby odešel z těch končin.

18Když vstupoval na loď, prosil ho ten člověk dříve posedlý, aby směl být s ním.

19Ale Ježíš mu to nedovolil a řekl: „Jdi domů ke své rodině a pověz jim, jak veliké věci ti učinil Pán, když se nad tebou smiloval.“

20Ten člověk odešel a začal zvěstovat v Dekapoli, jak veliké věci mu učinil Ježíš; a všichni se divili.

2.2 Vymezení textu

Veršem 4,41 ve čtvrté kapitola končí vyprávění „Utišení bouře“, které začíná veršem 35. Veršem 5,1 začíná pátá kapitola Markova evangelia. „Uzdravení posedlého v Gerase“ začíná veršem 5,1 a je jasně ohraničeno veršem 20. Veršem 21 začíná vyprávění o uzdravení ženy trpící krvotokem a vzkříšení dcery Jairovy.

3. Kontext

3.1 Vzdálený kontext

Souvislý text Markova evangelia se skládá z šestnácti kapitol. Začátek je věnovaný vyprávění o Janu Křtitelovi, následuje křest Ježíše Krista a vyprávění o jeho poslání, působení a učení o Božím království. Evangelista Marek se tématem vyhánění démonů zabývá třikrát. Nejprve v první kapitole Uzdravení posedlého v Kafarnaum (Mk 1,23-28), dále v páté kapitole Uzdravení posedlého v Gerase (Mk 5,1-20) a později ještě v Uzdravení posedlého chlapce (Mk 9,14-29).

3.2 Blízký kontext

Textu předchází podobenství o Božím království (Mk 4,1-34) a vyprávění na konci čtvrté kapitoly o utišení bouře (Mk 4,35-41). Text je součástí páté kapitoly, ve které evangelista Marek vypráví o třech uzdraveních. Uzdravení posedlého v Gerase (Mk 5,1-20), následuje Uzdravení ženy s krvotokem a Vzkříšení dcery Jairovy (Mk 5,21-43).

4. Struktura textu

Text je tvořen jasně ohraničeným vyprávěním zachycujícím vyprávění o zázraku Ježíše Krista, který zažehnavá zlo v podobě vtělených démonů. Strukturálním prvkem jsou klíčová slova: „sotva“, „hned“.

5. Výklad textu

V úvodu textu Marek popisuje příznaky posedlého muže. Jak jsem již zmínila výše, evangelista píše kromě příběhu o uzdravení posedlého o dalších dvou příbězích věnovaných uzdravení.

v. 1: „V prvním verši čteme o tom, že Ježíš s učedníky přijel na druhý břeh jezera. Je to údaj, který byl nutný při spojení s předchozím vyprávěním, protože Gerasa leží na druhém břehu Jordánu.“¹

v. 2: Ve druhém verši Marek píše o setkání s nečistým duchem ukrytým v posedlém člověku, který vychází z hrobů. „A hřbitovy byly mezi tehdejšími židy pokládány pod pohanským vlivem za obydlí zlých duchů. Ježíš se tedy ocitá v prostředí charakterizovaném zvláštním odporem proti jeho poslání. Lidová tradice to naznačuje pojmy: (pohanská) Gerasa, posedlý, hroby.“²

v. 3: Ve třetím verši se znovu opakuje informace o to, že posedlý bydlel v hrobech.

¹ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 109

² Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 109

v. 4: Čtvrtý verš rozebírá více informaci o řetězech, kterou jsme dostali již ve třetím verši. „Jisté je, že verš čtvrtý má naznačit bezmoc lidí proti démonům.“³

v.5: Zde se dozvídáme více o posedlosti nemocného. Křičí, bije do sebe kameny, pravděpodobně nenávidí sám sebe, a proto si ubližuje. Žije na horách v izolaci bez sociálního kontaktu, pomoc druhých odmítá.

v. 6: Posedlý člověk se vydává naproti Ježíšovi a padá před ním na zem. „Posedlý muž tu Ježíšovi vzdává božskou poctu poklonou až k zemi – proskynésí. Verš šestý vyjadřuje tedy Ježíšovu autoritu, viděnou očima křesťanského vyznání.“⁴

v. 7: Posedlý neprojevuje zájem o Ježíše, nechce si od něj nechat pomoci. „Agresivní chování posedlého kontrastuje zdánlivě s líčením jeho úcty k Ježíšovi ve verši šestém. Jmenování Ježíšova jména není tedy příznáním k jeho dílu, nýbrž útokem proti jeho poslání.“⁵

v. 8: Ježíš vyhání nečistého démona z posedlého, přikazuje mu, aby vyšel ven z tohoto člověka.

v. 9: Ježíš se ptá na jméno posedlého, který odpovídá, že jeho jméno je „legie“. „Jméno nečistých duchů je legie– je jich mnoho. Legie je tedy označení velkého množství.“⁶

v. 10: Posedlý prosí Ježíše, protože nechce opustit své místo. „Nečistí duchové nechtějí opustit místa, kde byli doposud. Základní součástí exorcismu bylo však jejich odeslání pryč.“⁷

v. 11: Zde přichází zmínka o stádu vepřů.

v. 12: Ježíš zlé duchy na jejich prosbu vyhání a posílá do vepřů.

v. 13: „Prasata byla v Izraeli považována za nečistá zvířata a jejich přítomnost potvrzuje, že šlo o pohanské prostředí. Vzápětí se ukazuje, že volba prasat jako „útočiště“ byla pro demony osudná.“⁸ Dva tisíce vepřů se rozeběhlo ze srázu dolů do moře a utopilo se.

v. 14: Přítomní svědci utekli a ve městě zvěštovali o tom, co se právě událo.

v. 15-17: Přichází další lidé a přesvědčují se o tom, co se stalo. „Posedlý je uzdraven: je vyveden ze své izolace, která byla hlavním znakem jeho „posedlosti“, a vrací se do společnosti.“⁹ Lidé jsou zděšeni z proměny posedlého a prosí Ježíše, aby posedlý opustil místo. „Tato jejich prosba nebyla původně

³ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 110

⁴ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 111

⁵ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 111

⁶ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 112

⁷ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 112

⁸ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 112

⁹ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 113

motivována odporem vůči němu, nýbrž byla projevem pocitu vlastní hříšnosti při setkání s Boží mocí.“¹⁰

v. 18: Dříve posedlý člověk nyní prosí Ježíše, aby mohl být s ním.

v. 19: Ježíš ho však odmítá a dává posedlému pro něj těžký úkol, aby se vrátil zpátky ke své rodině. Chce po něm, aby zvěstoval o své změně díky božímu přičinění.

v. 20: „Závěrečný verš naznačuje, že uzdravený své poslání splnil. Všichni se divili.“¹¹

Na celý text můžeme nahlížet jako na dvě části vyprávění. První část nás seznamuje s posedlým a jeho setkáním s Ježíšem a také tím, jak z něj Ježíš vyhnal nečisté duchy (Mk 5,1-13). V druhé části čteme o reakcích lidí na uzdravení posedlého (Mk 5,14-20)

6. Shrnutí a aplikace textu

6.1 Shrnutí

Důležitým faktorem příběhu je Ježíšova moc nad zlem, které vyhání z posedlého muže. „Nejen že Ježíš neuzdravuje za velký honorář. Především vidíme, že již nejstarší vyprávění o jeho exorcismech naznačují svou pádnou skutečností, že svědkové příběhu viděli v Ježíšově činu projev moci, které bude patřit konečné a trvalé vítězství nad nemocí a zlem, tedy víc než oddálení nebo magické přeskupování zlého.“¹² Silvano Fausti dodává: „Ježíšovo setkání s posedlým člověkem poukazuje na naše projevy odporu a křečí vůči jeho slovu. Ano, ztotožňujeme se tu se svým otroctvím a dáváme přednost „našemu“ zlu před „jeho“ dobrem (v.1-11).“¹³

6.2 Aplikace

Učení Ježíše Krista je pro mě osobně svou lidskostí inspirativní jako pro studentku oboru sociální práce, tak i jako pro člověka, který by jednou rád pracoval v pomáhající profesi. Z ohrožených skupin mě nejvíce zajímá práce s lidmi s duševním onemocněním. Nevím, zda s nimi jednou budu skutečně pracovat, ale problematika duševních nemocí mě určitým způsobem fascinuje stejně jako životy a myšlenky lidí, kteří se svým onemocněním musí napříč celým životem těžce bojovat. Myslím, že ani v dnešní době není až tak neobvyklé setkat s podobným člověkem, jako byl posedlý, kterého Ježíš uzdravil. V běžném životě denně v Praze vídám bezdomovce v horším stavu, ale chtěla bych zde popsat případ muže, který mě zaujal svou nezvyklou výjimečností proti ostatním.

¹⁰ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 113

¹¹ Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 114

¹² Petr Pokorný, Výklad evangelia podle Marka, str. 115

¹³ Silvano Fausti, Nad evangeliem podle Marka, str. 138

Pocházím z Hradce Králové a nedaleko odsud ve východních Čechách žije muž, jehož příběh proběhl nedávno i zprávami. Jmenuje se Ludvík Doležal a je dobrovolný bezdomovec. Lidé mu přezdívají „Popelák“, známý je jako muž z popela. Žije v rozpadlém statku ve špatných podmínkách, kde své dny tráví zejména pálením všeho, na co přijde. Žije ve všudypřítomném popelu kolem sebe, do kterého se obaluje a večer do něj i ulehá, aby se zahřál. Od popelu je celý černý, že z celého obličeje lze vidět jen jeho jiskřící oči. Často sem musí jezdit hasiči kvůli způsobeným požárům. Na tohoto člověka nenahlížeje jako na někoho, kdo by se provinil. Víme-li dobře, nepáchá žádné zlo nikomu dalšímu, svým specifickým způsobem životanikoho neohrozil. Stejně jako posedlý muž v textu je i tento duševně a fyzický nemocný. V Bibli představují démoni projev zla, něco nečistého. Na rozdíl od démonů je popelový muž vnitřně čistý, krásný člověk. Tak o něm mluví všichni lidé, kteří jej znají nebo ho alespoň vídají. Říkají, že má duši čistší než kdokoli jiný. Přesto se on sám okolí straní a vyhýbá se kontaktu s jinými lidmi. Každý týden za ním jezdí pečovatelka a jako jedna z mála s ním i promluví. Mně osobně velmi zaujaly jeho upřímné oči. Má velmi plachý, přesto laskavý pohled. Jak říká místní opatrovnice, člověk nemusí být viditelně postižený, aby si zasloužil pozornost od úřadů a příspěvek na péči. Pan Ludvík žije velmi nuzně, ale svůj způsob života si vybral sám. Přesto přebývá úplně sám na okraji společnosti, která má strach stejně jako v Markově evangeliu z posedlých, ale bojí se stejně tak i moci Ježíše, který posedlého uzdravil. Umět od sebe rozlišit dobro a zlo je v životě velmi důležité. Sociální pracovníce, které jsou s panem Ludvíkem v kontaktu, plně respektují jeho způsob života, protože vědí, že má rád přírodu a v azylovém domě pro muže nedokázal vydržet. Každý člověk je ve své výjimečnosti jedinečný a je nutné k němu přistupovat s individuálním přístupem.

7. Závěr

Vyprávění o Uzdravení posedlého v Gerase pro nás má i v dnešní době velký význam z hlediska dodržování křesťanských morálních hodnot. Říká nám, abychom se ani k člověku, který na venek nevypadá dobře, neodvraceli a projevíli náš upřímný zájem o něj. Následování Ježíše ukazuje na hloubku opravdové lidskosti a lásky. V textu evangelisty Marka cítíme důležitost vítězství dobra nad zlem. Posedlý člověk jako duševně nemocný byl izolován od všech, nenáviděl sám sebe a nechtěl přijmout cizí pomoc. Být nepřítel sám sobě je velmi těžký úděl. Ježíšovo uzdravení tohoto muže osvobodilo od jeho samého a vrátilo zpátky k lidem, ke své rodině.

Použitá literatura

Bible. Nový zákon. Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 1985.

FAUSTI, Silvano. *Nad evangeliem podle Marka. Porozumět Božímu slovu.* Praha: Paulínky, 2007.

POKORNÝ, Petr. *Výklad evangelia podle Marka,* Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1974.

Česká televize. *Záhadný*

bezdomovec. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000100510/obsah/325334-zahadny-bezdomovec>